

8. Соціальна психологія : навч. посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. — К. : Академвидав, 2005. — 448 с.
9. Словарь иностранных слов / [сост. И. М. Суслова]. — М. : Книга, 1987. — 711 с.
10. Берназ В.Д. Взаємодія слідчого з оперативним уповноваженим, спеціалістом та експертом при розслідуванні злочинів, пов'язаних із наркобізнесом : навч.-практ. посіб. / В.Д. Берназ, П.В. Берназ. — Одеса : ОІНУВС, 2005. — 52 с.
11. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Л.Г. Шморгун. — К. : Знання, 2010. — 462 с.
12. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління : підручник. / І.А. Ігнат'єва, О.І. Гарафонова. — К. : «Центр учбової літератури», 2013. — 600 с.
13. Комаров В.В. Нотаріат : підручник / В.В. Комаров, В.В. Баранкова. — Харків : Консум, 2000. — 240 с.
14. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України : методичні рекомендації щодо проведення узагальнень нотаріальної практики // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/42935>.

УДК 342.9

Трофімцов В. А.,

кандидат юридичних наук,
начальник юридичного департаменту
юридичної компанії «Льва Толстого»

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті, керуючись позиціями провідних науковців, сформульовано авторське бачення форм адміністративно-правової протидії тероризму як зовнішнього виразу (вигляду, прояву) окремих дій та комплексних заходів. Наведено перелік та розкрито зміст загальних форм протидії тероризму в Україні. Акцентовано увагу на не меншій значущості й методів адміністративно-правової протидії. Основними методами запропоновано вважати примус та переконання. Зроблено

висновок про практичну необхідність вираження форм та методів адміністративно-правової протидії тероризму в Україні.

Ключові слова: тероризм, адміністративно-правова протидія, форми та методи, зовнішній прояв, засіб, спосіб.

В статті, керуючись позиціями вчених, сформульовано авторське бачення форм адміністративно-правового протидії тероризму як зовнішнього вираження (виду, проявлення) окремих дій і комплексних заходів. Приведено перелік і розкрито зміст загальних форм протидії тероризму в Україні. Акцентовано увагу на не менш важливості заходів адміністративно-правового протидії. Основними методами запропоновано вважати примус і переконання. Зроблено висновок про практичну необхідність вираження форм і заходів адміністративно-правового протидії тероризму в Україні.

Ключевые слова: терроризм, административно-правовое противодействие, формы и методы, внешнее проявление, средство, способ.

In the article, guided positions leading scientists formulated the author's vision of forms of administrative and legal counter-terrorism as an external expression (type, manifestation) of individual actions and comprehensive measures. The list and disclosed the contents of the common forms of counter-terrorism in Ukraine. The attention to the importance of not less methods of administrative-legal counteraction. The main methods proposed as coercion and persuasion. It is concluded that the practical necessity of expression of forms and methods of administrative-legal counteraction to terrorism in Ukraine.

Keywords: terrorism, administrative and legal opposition, forms and methods, the outward manifestation, the means, manner.

Постановка проблеми. Усвідомлення масштабу сучасної терористичної небезпеки потребує пошуку ефективних заходів антитерористичної дії глобального, регіонального й національного рівнів. Дана проблема набуває особливої

актуальності з огляду на те, що здійснювана сьогоднішньої антитерористична політика націлена в основному на нарощування силової складової, яка, всупереч сподіванням її організаторів, призводить до збільшення кількості терактів, посилює протестні настрої у суспільстві та ставить на межу випробування демократичні надбання світової спільноти. Як вищий критерій законності, форми та методи адміністративно-правової протидії тероризму в Україні служать основою правотворчого і правоздійснювального процесу в усіх сферах держави, в тому числі і в боротьбі з тероризмом. Основні принципи складають фундамент правопорядку, який створюється і підтримується державою. Сам рівень правопорядку залежить від ступеня визнання ними цих принципів, слідування їх вказівками.

Аналіз дослідження даної проблеми. Питанню дослідження форм та методів державного управління в різних сферах людської діяльності приділяли значну увагу такі учені як В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, Ю.Л. Бойко, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко, В.В. Головченко, Л.М. Горбунова, С.Д. Гусарев, Б.П. Єлісеєв, В.С. Журавський, В.І. Козлов, В.К. Колпаков, В.В. Копейчиков, О.В. Кузьменко, В.П. Марчук, А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, В.М. Платонов, В.М. Селіванов, О.Ф. Скакун, С.Г. Стеценко, В.М. Субботін, Ю.А. Тихомиров, О.В. Філонов, М.В. Цвік, С.В. Шевчук, Ю.С. Шемшученко та інші. Проте залишається майже не висвітленим питання форм та методів адміністративно-правової протидії тероризму в Україні. Окреслені обставини обумовлюють актуальність даної статті, **метою якої є** характеристика форм та методів адміністративно-правової протидії тероризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу наукових праць [1, с.100; 2, с.424; 3, с.261, с.276] можемо зробити висновок про те, що форми адміністративно-правової протидії тероризму – це зовнішній вираз (вигляд, прояв) тих окремих дій та комплексних заходів, що розробляються та здійснюються компетентними суб'єктами з метою протидії тероризму. Привести виключний перелік форм адміністративно-протидії тероризму якщо й не неможливо, то доволі складно,

оскільки фактично кожна дія, кожне рішення, що вчиняються та приймаються у тому чи іншому вигляді проявляються у об'єктивній дійсності. Разом із тим, якщо об'єднати однорідні за своїм вираженням та призначенням дії суб'єктів щодо протидії тероризму, то можна виокремити такі загальні форми даної протидії, а саме:

- нормотворчість. Призначення нормотворчості як форми протидії тероризму полягає у тому, що в ході її здійснення формулюються та встановлюються правові засади та підстави, на яких відбувається функціонування адміністративно-правового механізму протидії тероризму, а також визначається правовий порядок його роботи. Враховуючи управлінську природу досліджуваного нами механізму, особлива роль у ньому належить адміністративній нормотворчості – це різновид нормотворчості, який має підзаконний та відомчий або, в деяких випадках, міжвідомчий характер. Роль адміністративної нормотворчості полягає у тому, щоб розвивати та уточнювати загальні законодавчі положення, пристосовуючи їх до реалій протидії тероризму та обумовлених ними потреб суб'єктів, що її здійснюють. Результатом нормотворчої діяльності є прийняття відповідних управлінських актів нормативно-правового характеру;

- видання нормативних актів індивідуального характеру (індивідуальні акти управління) – це форма державно-управлінської діяльності, що реалізується в ході здійснення правозастосовної діяльності та полягає у виданні компетентними суб'єктами правових актів, які стосуються прав та обов'язків конкретної особи. Дана форма протидії тероризму може мати як зовнішній, так і внутрішній характер. В першому випадку індивідуальні акти видаються стосовно осіб, які перебувають поза межами організаційної структури адміністративно-правового механізму протидії тероризму (наприклад, надання особі дозволу на придбання, зберігання та носіння зброї), у другому ж індивідуальні правові акти стосуються вирішення внутрішньоорганізаційних питань (наприклад, наказ керівника того чи іншого органу влади про призначення особи на певну посаду). В. Б. Авер'янов також зазначає, що у деяких випадках індивідуальні акти можуть

містити й норми права – це так звані, змішані (комплексні) акти управління [03, с.261].

За допомогою актів застосування права можуть вирішуватися питання щодо оперативного управління протидією тероризму, реалізації заходів адміністративного примусу й адміністративної відповідальності. Акти застосування права можуть мати різноманітне призначення, що пояснюється необхідністю вирішення багатьох завдань в рамках діяльності з протидії тероризму [04, с.222].

- окремо вважаємо за потрібне вказати такі форму протидії тероризму як юридичну відповідальність. Специфіка цієї форми полягає у тому, що вона утворюється та реалізується завдяки двом вищезгаданим формам. Так встановлюються юридична відповідальність в ході відповідної нормотворчої діяльності, а притягнення до неї супроводжується прийняттям відповідних індивідуальних юрисдикційних актів. Необхідність переділення окремої уваги даній формі протидії тероризму обумовлена тим, що саме вона є найбільш жорстким засобом, з-поміж усіх, які держава має у своєму розпорядженні і якими може скористатися, здійснюючи зазначену протидію. Слід зазначити, що в силу надзвичайної суспільної загрози, яку несе у собі тероризм, відповідальність за нього має тільки кримінально-правовий характер. Однак це не означає, що адміністративна відповідальність втрачає своє значення як форма протидії тероризму, адже остання, тобто протидія, як ми вже неодноразово зазначали протягом даного дослідження, має комплексний характер і передбачає як протистояння безпосереднім проявам тероризму, так і реалізацію комплексу мір, спрямованих на створення у державі таких політико-правових та соціально-економічних умов, які б перешкождали веденню та поширенню терористичної діяльності. Саме в цьому і полягає роль адміністративної відповідальності як форми протидії тероризму – вона є інструментом боротьби, хоча й з менш небезпечними правопорушення, втім скоєння яких може призвести до «розхитування», послаблення громадської безпеки та громадського порядку, сприяти формуванню «зручних» для ведення терористичної діяльності умов та обставин;

- взаємодія, як форма адміністративно-правової протидії

являє собою взаємоузгоджену за певними моментами (критеріями), спільно здійснювану декількома суб'єктами, діяльність, спрямовану на досягнення спільної мети, якою, зрозуміло, є викорінення тероризму. При цьому слід зауважити, що спільність мети не заважає кожній із взаємодіючих сторін виконувати власні завдання, в тому числі за рахунок залучення ресурсів іншої сторони (сторін). Основною перевагою взаємодії є те, що вона дозволяє значно підвищувати потенціал протидії тероризму, покращуючи її якість та ефективність, що досягається за рахунок об'єднання сторонами своїх зусиль та наявних у їх розпорядженні ресурсів. Беззаперечним позитивним аспектом взаємодії є й те, що сторони перебувають у рівному правовому становищі по відношенню один до одного, що дозволяє їм обговорювати та погоджувати свої дії на паритетній основі, це, у свою чергу, збільшує вірогідність того, що обрані заходи будуть найбільш оптимальними, доцільними та раціональними;

- контроль. Контроль, як пише В. Я. Малиновський, – це процес забезпечення досягнення організацією своєї мети, що складається зі встановлення критеріїв, визначення фактично досягнутих результатів і запровадження корективів у тому випадку, якщо досягнуті результати суттєво відрізняються від встановлених критеріїв [2, с. 295]. На думку Ю. П. Битяк контроль – основний спосіб забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні, один з найбільш важливих елементів державного управління. Без організації та здійснення контролю неможлива належна робота державного апарату, інших підконтрольних державі структур. Контроль також виступає одним з основних дисциплінуючих факторів поведінки громадян [5, с. 244]. В. Б. Авер'янов з приводу державного контролю зазначає, що він у системі засобів забезпечення законності у державному управлінні посідає особливе місце, оскільки він орієнтований на забезпечення злагодженої, чіткої роботи органів державної влади усіх рівнів і ланок, сумлінне і якісне виконання, раціональне використання її посадовими особами та державними службовцями, усім складом працівників наданих їм прав та відповідальне ставлення до виконання своїх обов'язків у відносинах з громадянами. Змістом

контролю, пише адміністративіст, є спостереження та перевірка розвитку суспільної системи й усіх її елементів відповідно до визначених напрямів, а також у попередження та виправлення можливих помилок і неправомірних дій, що перешкоджають такому розвитку [3, с.349]. Отже, враховуючи вищезазначене щодо сутності контролю, можемо стверджувати, що контроль також являється однією з ключових та дуже важливих форм адміністративно-правової протидії тероризму. Особлива роль контролю обумовлена тим, що саме в ході його проведення виявляються слабкі та вразливі місця у правоохоронній, економічній, соціальній, інформаційній та інших сферах суспільного життя, а також такі ж слабкі та ненадійні ланки у відповідних державно-владних механізмах, покликаних управляти відносинами у цих сферах та забезпечувати їх нормальне протікання, що створюють чи можуть створювати відповідний «сприятливий клімат» для ведення терористичної діяльності;

- профілактика. Стосовно змісту поняття профілактики у правознавстві висловлюється багато точок зору, так, скажімо Є. В. Додін її розуміє як і як організовану державою діяльність формальних і неформальних утворень і окремих громадян, яка здійснюється на основі і на виконання закону з метою викорінення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних проступків, і забезпечує формування законослухняної поведінки громадян у сфері державного управління [06 с.257-258]. Тобто профілактика орієнтовна не стільки на пряму боротьбу із конкурентними проявами тероризму (хоча і не виключає цього), скільки на забезпечення підтримки суспільних відносин і процесів у такому стані, за наявності якого можливість вчинення терористичних дій, а також іншої діяльності, спрямованої на сприяння розвитку і поширення тероризму, зводилася до мінімум;

- просвітницька діяльність, яка передбачає проведення компетентними суб'єктами освітньо-виховної та інформаційно-пропагандистської роботи, спрямованої на формування належного рівня правосвідомості громадян та зміцнення їх правової і загальної культури. Використання даної форми переслідує дві, з нашої точки зору, основні мети, а саме:

1) забезпечити вироблення (формування) та зачеплення у людей на рівні населення стійкого переконання у необхідності правомірної поведінки; 2) надати людям необхідний мінімум знань стосовно того, як себе треба вести у ситуаціях, коли вони стикаються з проявами терористичної діяльності (стають її свідками, є постраждалими від неї тощо).

Не менше значення аніж форми адміністративно-правової протидії тероризму мають й її методи, адже якщо форми відображають зовнішній вигляд цієї протидії, то методи вказують на способи та характер її здійснення. Так О.О. Грицанов зазначає, що метод виступає способом досягнення мети, позначає сукупність прийомів і операцій теоретичного або практичного освоєння дійсності, а також людської діяльності, організованої певним чином [7, с.631]. Отже, під методами адміністративно-правової протидії тероризму слід розуміти способи та прийоми за допомогою яких відбувається практична реалізації форм протидії тероризму та забезпечується відповідний вплив на учасників суспільних відносин задля досягнення цілей цієї протидії.

Враховуючи адміністративно-правовий характер досліджуваного нами механізму, в якості основних методів протидії тероризму можемо вказати переконання та примус. Поєднання цих методів становить універсальний принцип соціального управління, який проникає через всю систему стимулюючих методів, у т. ч. адміністративні, соціально-психологічні та економічні [08]. Першочергова роль у цьому «дуеті» належить переконанню, що охоплює основну групу методів діяльності держави, яка має проводити систематичну роботу з формування суспільної свідомості, переконання населення в обґрунтованості й необхідності встановлених державою правил і здійснюваних нею заходів. Переконання виступає як засіб і профілактики правопорушень, і зміцнення державної дисципліни. [3, с. 299-300]. О. П. Коренев у даному контексті відмічає, що переконання як метод діяльності органів внутрішніх справ полягає у впливі на свідомість і волю людей (тих, щодо яких здійснюється управління) з метою добровільного дотримання ними норм права, регулюючих суспільні відносини у сфері внутрішніх справ, правопорядку.

Цей вплив може виражатися в моральному вихованні, правовому навчанні, організаційно-масовій роботі, заохоченні та ін. [09, с. 61]. Отже переконання як метод протидії тероризму передбачає встановлення між суб'єктами які його застосовують та об'єктами, щодо яких це метод застосовується певного діалогу, який не передбачає відносин підпорядкування та надання першими другим владних (імперативних) велінь, вказівок.

У свою чергу примус заснований на підпорядкуванні волі, тобто владні веління суб'єкта, що застосовує примусові заходи, є обов'язкові для виконання тими, по відношенню до кого вони застосовуються, незалежно від волі останніх, за у мови, звичайно ж, що такі веління (вимоги, вказівки) є законними. В. Я. Малиновський з цього приводу пише, що примус як метод управління, що ґрунтується на авторитеті держави і силі закону, спрямований на суб'єкт і об'єкт управління, з метою досягнення встановлених параметрів діяльності, вироблення певних форм поведінки та підтримання суспільної дисципліни [2, с. 406]. Безпосередньо адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку і в передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правопорушень заходів попередження правопорушень, запобіжних заходів щодо правопорушників, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових положень [10, с. 61]. Більш чітко, на нашу думку адміністративний примус охарактеризували В. Г. Печерський та Ю. Ю. Трубін, які розуміють його як вид державного примусу та окремий інститут адміністративного права, який по суті є втручанням у сферу правових інтересів особи, яка допустила неправомірні дії. Він полягає у застосуванні суб'єктами виконавчої влади передбачених адміністративно-правими нормами примусових заходів до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення [11].

Висновки. З викладеного видно, що примус передбачає застосування до осіб певних обмежень та покладання на них додаткових обов'язків, у зв'язку із цим фактичні та правові підстави звернення до примусу повинні бути чітко визначеними. Тобто він (примус) має застосовуватися тільки у випадках коли

правопорушення вже вчиняється чи є реальна загроза його скоєння з метою його припинення чи попередження, а також у цілях затримання та притягнення до відповідальності винних у їх вчиненні осіб. При цьому порядок, процедура застосування примусу мають бути чітко визначені законодавством, щоб уникнути свавілля та зловживання владою з боку суб'єктів, що його використовують.

Якщо в якості критерію класифікацію методів протидії тероризму обирати не характер державно-владного впливу, а якусь іншу властивість, наприклад, зміст тих суспільних інтересів та відносин, які втілюються у цих методах, можна вести мову про політичні, правові, адміністративні (організаційно-розпорядчі), соціально-економічні, морально-етичні методи протидії тероризму.

Можемо з упевненістю стверджувати, що визначення форм та методів є абсолютно необхідним кроком на шляху запровадження ефективного механізму адміністративно-правової протидії тероризму, оскільки вони відображають у якому вигляді відбувається його функціонування, а також якими способами та з використанням яких прийомів досягаються поставлені перед ними завдання та цілі.

Література:

1. Державне управління: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 343 с. — (Вища освіта XXI століття).
2. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник. — Вид. 2-ге, доп. та перероб. — К.: Атіка, 2003. — 576 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. — 584 с.
4. Трофімов С. А. Теоретико-правові засади розвитку адміністративного права в аспекті протидії тероризму / С. А. Трофімов // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 23 (62). — № 2. — 2010 г. — С. 220-226.
5. Административное право Украины. — 2-е изд., перераб. и доп. [Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец./ Ю.П. Битяк, В.В. Богуцкий, В.Н. Гарашукидр.]; Под ред. проф. Ю.П.

Битяка. — Харьков: Право, 2003. — 576 с.

6. Додин Е.В. Административная деликтология / Е.В. Додин. — Одесса, 1997. — 116 с.

7. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. — Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. — 896 с.

8. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навч. посіб. - 3-те вид. — К. Алерта; ЦУЛ, 2011. — 696 с. // [Електронний ресурс] – режим доступу: http://pidruchniki.com/1957041145141/pravo/metodi_vplivu_organah_vnutrishnih_sprav

9. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Общая. Учебник (под ред. Коренева А.П.). — М.: МЮИ МВД России. Издательство «Щит-М». 1997 — 335 с.

10. Павлов Д. М. Адміністративне право : Загальна частина : Конспект лекцій. — К. : МАУП, 2007. — 136 с. — Бібліогр. : с. 123–128.

11. Правознавство. Навчальний посібник / В.Г. Печерський, Ю.Ю. Трубін. - К. Кондор, 2011. - 474 с. // [Електронний ресурс] – режим доступу: http://pidruchniki.com/12851113/pravo/perekonannya_primus_osnovni_metodi_upravlinskoji_diyalnosti

УДК 343.1

Чорна А.М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правового забезпечення
господарської діяльності факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

У статті на основі аналізу нормативно-правових актів та наукових досліджень вітчизняних вчених розглянуто деякі аспекти адміністративно-правового механізму забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності у сфері оподаткування.. З урахуванням конструктивного аналізу норм